EBÛ ZER HİREVÎ (Abd bin Ahmed)

Hadîs, kelâm ve Mâlikî fıkıh âlimi. Ebû Zer, künyesi olup ismi Abd bin Ahmed bin Muhammed bin Abdullah bin gufeyr'dir. Dedelerinden birine nisbetle Ensârî, Hirat'ta uzun zaman ikâmetinden dolayı Hirevî ve Horasanî, mezhebinden dolayı Mâlikî nisbet edildi. Ebû Zer Hirevî adıyla tanındı. Memleketinde İbn-i Semmâk diye bilinirdi. Hâfız ve Sûfî lakabları verildi. Endülüs'te (İspanya) 355 (m. 966) yılında doğdu. 434 (m. 1043) yılında Mekke'de vefât etti.

İlim tahsili için Endülüs'ten çıkan Ebû Zer Hirevî, en batıdaki ilim merkezlerinden başlayıp en doğudaki ilim merkezine kadar, seyahat etti. Mısır'da; Kâtib Ebû Müslim, Bağdad'da; Ebü'l-Fadl Zührî, Ebü'l-Hasen Dâre Kutnî, Ebû Ömer Hirevî, Belh'te; Ebû İshâk Müstemlî, Merv'de; Ebû Heysem Kuşmeyhini, Basra'da; Ebû Bekr Hilâl bin Muhammed bin Muhammed şeybân bin Muhammed Debeî, Şam'da; Abdülvâhid bin Hüseyn Kelebî'den ilim tahsil etti. Bunların bir

çoğundan hadîs-i şerîf rivâyet etti. Kelâm ilmini İbn-i Bâkıllânî'den öğrendi. Yüzbin hadîs-i şerîfi râvîleriyle birlikte ezberledi. Mekke'ye gitti. Arablar arasında evlendi. Servât'ta ikâmet etti. Şeyh-ül-Harem (Mekke-i mükerremenin âlimi) oldu. Hac zamanında Mekke'ye gider, orada uzun zaman kalır, insanların müşkillerini çözerdi. Vaktini yalnız Allahü teâlânın rızâsına yönelik işlerde kullanırdı. Dünyâ malına hiç ehemmiyet vermezdi. Eline geçenleri fakirlere dağıtır, Allahü teâlânın yoluna harcardı. İnsanlara emr-i ma'rûf yapar, dinlerini doğru olarak öğrenmeleri için çalışırdı. Rivâyet ettiği hadîs-i şerîflerde, hafıza, adâlet ve dirayet yönünden sağlam olduğunu bildiren hadîs-i şerîf âlimleri onun sika (güvenilir) olduğunda ittifâk ettiler.

Ebû Zer Hirevî, insanlara birşey öğretebilmek için çok çalışırdı. Eline geçen paradan talebesinin maişetini de temin etmeye çalışırdı. Kendisinden; oğlu Îsâ, Ali bin Muhammed bin Ebi'l-Hevl, Mûsâ bin Îsâ Saklî, Abdullah bin Hasen Tennîsî, Müezzin Ebû Sâlih Nişâbûrî, Ali bin Bekkâr Sûri, Ahmed bin Muhammed Kazvinî, Ebû Tâhir İsmâil bin Saîd Nahyî, Ebü'l-Hüseyn bin Muktedî-billâh, Ebû Velîd Bâcî, Abdülhâlik bin Hârûn Sehmî ve daha birçok âlim ilim öğrenip hadîs-i şerîf rivâyet etti Hatîb-i Bağdadî, Ebû Ömer bin Abdülber, Ahmed bin Abdülkâdir Yûsufî, Ebû Abdullah Ahmed bin Galebûn Havlâni de kendisinden ilim rivâyeti için yazılı izin (icâzet) aldı. Talebeleri de hocalarından öğrendikleri ilimleri insanlara öğretmek için gayret ettiler.

Ebû Zer Hirevî birçok kıymetli eser yazdı. Bunlardan, "Müsned-üs-sahih-il-mücerred alel-Buhârî ve Müslim" ve "Müstedrek" adlı eserleri ve Kitâb-ül-Câmi", Kitâb-üs-sünne ves-sıfât, Kitâb-üd-devavât, Fedâil-ül-Kur'ân, Delâil-ün-nübüvve, Kitâb-ı Şehâdet-üz-züver, Fedâilü Mâlik bin Enes, Mesânid-ül-mü'tât, Fadl-ül-yevm-il-aşûre, Kerâmât-ül-evliyâ, Kitâb-ür-rü'yâ, Kitâb-ül-mûmât, Kitâb-ül-menâsik, Kitâb-ür-riyâ vel-yemîn il-fâcire, Kitâb-ü bey' ve binyüz tâne âlimin hayatını anlattığı "Kitâb-ü a'lâ şüyûn" kitapları meşhûrdur.

Rivâyet ettiği hadîs-i şerîflerde Resûlullah (aleyhisselâm) buyurdu ki:

> "Cennet, Ramazan ayı için senenin başından sonuna kadar süslenir. Şehr-i Ramazanın ilk gecesi olduğunda Arş'ın altından bir rüzgâr esip, Cennetin ağaç ve yapraklarını sallar. Hûr-i ayn, bu hâli görüp, "Yâ Rabbi! Şu ayda sana ibâdetle meşgûl olan kullarından bize eş nasîb eyle. Bizimle onların ve onlarla bizim gözlerimizi aydın eyle" derler. Allahü teâlâ Ramazan-ı şerîfte oruçlu olan her bir kuluna: "Çadırlarında saklı hûrîler vardır" âyet-i kerîmesiyle övülüp anlatılan ve inciden çadırlar içinde saklı bulunan hûr-i ayndan bir zevceyi eş olarak verir. O hûr-i ayndan her birinin üzerinde yetmiş türlü hulle vardır. Hepsi de ayrı ayrı renktedir. Her biri, inci ile süslü yakuttan bir sedir üzerindedir. O sedirde kalın ipek kumaştan ve atlastan yetmiş yatak ve her yatakta da bir yastık vardır. Her birine hizmet edecek yetmiş bin, zevci için de ayrıca yetmiş bin hizmetçi vardır. Her hizmetçinin elinde, altın kâse içinde bir çeşit yemek vardır. Cennettekiler herbirinden ayrı lezzet alırlar. Zevci içinde o kadar vardır. Zevcinde, yakutla süslü altından iki bilezik vardır. İşte kavuşulacak bu inâyet ve ihsânlar, o kimsenin Ramazanda işlediği sevâblardan ayrı olarak, her günün orucu içindir."
>
> "Her peygamberin bir duâsı vardır. İnşâallah ben duâmı kıyâmet günü ümmetime şefaat için saklamak istiyorum."

Abdullah bin Abbâs (radıyallahü anh), Resûlullahın (aleyhisselâm) bir kimsenin satın aldığı yiyecek maddesini, teslim almadan önce başka bir müşteriye satmasını yasakladığını rivâyet etti. Orada bulunanlardan biri (bir rivâyette Tâvûs bin Keysân) "Böyle bir satıştan nehyin sebebi nedir?" diye sordu. O da: "Müşterinin aldığı herhangi bir gıda maddesini kabz ve nakletmeden (teslim alıp, taşımadan) başkasına satması, parayı para ile satmak demektir. Halbuki ortada satın alınan mal ne teslim alınmış ve ne de ücreti ödenmiştir.

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) Tezkiret-ül-huffâz cild-3, sh. 1103

2) Tabakât-ül-müfessirîn cild-1, sh. 366

3) Târih-i Bağdâd cild-11, sh. 141

4) Şezerât-üz-zeheb cild-3, sh. 254

5) Mu’cem-ül-müellifîn cild-5, sh. 65

6) Târih-üt-türâs-il-arabî cild-1, sh. 479

7) Keşf-üz-zünûn sh. 705